

Juryrapport Aletta Jacobs Prijs 2022, door Janka Stoker, voorzitter jury.

“Fighting for what is right, makes life worth living”, aldus Aletta Jacobs in 1921. Die zin is van toepassing op alle eerdere prijswinnaressen, maar past als geen ander bij de winnares van vandaag. De jury van de Aletta Jacobs Prijs 2022 heeft dit jaar met grote overtuiging gekozen voor Rebecca Gomperts, oprichter van Women on Waves, Women on Web en Aid Access.

Rebecca Gomperts werd geboren in Suriname en groeide vanaf haar derde jaar op in Nederland, in Vlissingen. Ze ging medicijnen en beeldende kunst studeren, volgde een zeilvaartopleiding en deed een master in Public Policy aan de Princeton University in Amerika. In 2014 promoveerde zij aan het Karolinska Institutet in Zweden, op het proefschrift ‘Task shifting in the provision of medical abortion’.

Het belang van toegang tot veilige en legale abortus werd haar duidelijk tijdens haar co-schappen in Afrika, waar ze te maken kreeg met ongewenste zwangerschappen van vrouwen. Eenmaal arts ging ze in Nederland werken in abortusklinieken en bij Greenpeace. Met Greenpeace voer ze naar Zuid-Amerika, waar ze veel schrijnende verhalen hoorde van vrouwen die leden onder de gevolgen van ongewenste zwangerschappen en het gebrek aan toegang tot veilige, legale abortus. Dit inspireerde haar om in 1999 Women on Waves op te richten.

Met de boot ‘Aurora’, die al gauw bekend stond als de ‘abortusboot’, kon ze buiten de territoriale wateren van landen waar abortus illegaal is, toch abortus aanbieden. Het verzet in veel landen was groot en er volgden bedreigingen, demonstraties en acties om te voorkomen dat de boot ergens aanlegde. Ondanks het verzet waren de campagnes een groot succes. Women on Waves wordt wereldnieuws en het zet het onderwerp abortus daarna in veel landen hoog op de politieke agenda. In 2005 richt Gomperts Women on Web op, een organisatie die de online toegang tot anticonceptie en veilige abortusdiensten faciliteert. *Time Magazine* riep haar in 2020 uit tot een van de honderd meest invloedrijke mensen ter wereld, en noemde haar in deze onzekere tijden een ‘baken van hoop’.

De criteria van de jury

Bij de keuze van de laureate hanteert de jury van de Aletta Jacobs Prijs de volgende criteria:

- de laureate is een vrouw
- ze heeft zich nationaal of internationaal verdienstelijk gemaakt op het terrein van de emancipatie
- ze bekleedt een voorbeeldfunctie, bij voorkeur op een voor vrouwen niet-traditioneel vakgebied
- ze is zich bewust van de rol die haar sekse heeft gespeeld in haar loopbaan of zij vervult een voortrekkersrol op het gebied van de emancipatie
- zij heeft een universitaire binding of is academisch gevormd.

De motivatie van de keuze

Rebecca Gomperts krijgt de Aletta Jacobs prijs vanwege haar strijd voor abortusrechten en de toegang tot veilige en legale abortus voor vrouwen wereldwijd. De jury waardeert Rebecca Gomperts

vanwege haar indrukwekkende strijd voor deze rechten, en vanwege de moedige wijze waarop zij zich onvermoeibaar inzet voor vrouwen over de hele wereld.

Want het was én is geen gevaarlose strijd. Zoals we in de documentaire 'Vessel' kunnen zien, werd Gomperts in verschillende landen vijandig ontvangen. Tegelijkertijd heeft zij, juist door controversieel en creatief te handelen, en doordat zij voor de duvel niet bang is, ervoor gezorgd dat abortus in veel landen hoog op de politieke agenda is gekomen.

"De vaste overtuiging echter, dat de zaak die ik diende ten volle mijn zorgen loonde; het innig bewustzijn, niet alleen individueel leed te kunnen verzachten, maar ook een groot sociaal belang te behartigen, schonken mij de kracht op het eenmaal ingenomen standpunt te blijven volharden."

Aldus Aletta Jacobs over haar strijd voor anticonceptie – het had over Gomperts kunnen gaan. Juist in dit Alettajaar, waarin het 150 jaar geleden is dat Aletta Jacobs haar studie aan de Rijksuniversiteit Groningen begon, is er geen winnares die meer met Aletta gemeen heeft dan Rebecca Gomperts: beide arts, beide activist, beide niet súper-gezagsgetrouw, en beide onverschrokken op de bres voor vrouwen in moeilijke omstandigheden.

Zoals Aletta Jacobs zich jarenlang inzette voor vrouwen in de volkswijken van Amsterdam die geen toegang hadden tot medische zorg en voorlichting, zo helpt Rebecca in Amsterdam en wereldwijd vrouwen door het geven van informatie, cursussen en medicatie. En zoals Aletta het pessarium als voorbehoedsmiddel introduceerde waardoor vrouwen een keuze kregen, zo introduceerde Rebecca de abortuspil in vele landen als een veilig en effectief middel tot geboortebeperving.

Wereldwijd eindigt bijna een op de drie zwangerschappen in abortus, maar tegelijkertijd neemt de toegang tot veilige abortus in veel landen af. 25% van de wereldbevolking leeft in landen met zeer strenge abortuswetten en als gevolg daarvan ondergaan ruim 20 miljoen vrouwen per jaar een onveilige abortus. Duizenden vrouwen overlijden jaarlijks na een onveilige ingreep. In allerlei landen wordt de abortuswetgeving alleen maar weer strenger, denk aan sommige staten in de VS, of aan China, waar de toegang tot abortus mogelijk wordt afgeschaft omdat het land in snel tempo vergrijst.

Er is in Nederland gelukkig ook goed nieuws: de Tweede Kamer nam begin februari het wetsvoorstel aan om de verplichte bedenktijd van vijf dagen voor een abortus af te schaffen. Binnenkort wordt bovendien het wetsvoorstel over de 'abortuspil' besproken: die wet moet het mogelijk maken dat huisartsen middelen mogen verstrekken om een zwangerschap in het beginstadium af te breken.

Maar we zijn er nog lang niet. Abortus staat in Nederland nog steeds in het wetboek van strafrecht. Gomperts gaat dus door met haar strijd. In haar ideale wereld hoef je niet naar een arts voor een abortuspil, maar moet deze zonder recept verkrijgbaar zijn bij de apotheek of drogist. De middelen die er voor kunnen zorgen dat vrouwen een veilige abortus op hun eigen voorwaarden kunnen krijgen, zijn inmiddels beschikbaar.

Rebecca Gomperts ziet het als haar taak om duidelijk te maken dat het recht van de vrouw om te beschikken over haar eigen lichaam een fundamenteel mensenrecht is. Zij zet zich, als een Aletta van de 21^e eeuw, dapper en onophoudend in voor de gezondheidsrechten van vrouwen. En, net als dokter Jacobs, slaagt zij er daarmee in om de wereld voor vrouwen echt beter en veiliger te maken; we hadden ons in dit Alettajaar inderdaad geen toepasselijker winnares kunnen wensen!